

במה / ביקורת

"רישיון לחיים": דרמה אנושית קטנה ועדינה

על רקע המפגש הטעון שבין יהודים וגרמנים ובין בני הדור הראשון והשני לשואה - ההצגה החדשה של תיאטרון הקאמרי פורטת ברגישות את מה שבא אחרי האסון הגדול

מאת: עידית סוסליק, עכבר העיר
2017 | 30 במאי | 00:00

צילום: זראר אלון

חיים שמתקיימים במתח. "רישיון לחיים"

"יש לי רישיון לחיים. בתוקף לשנה. ואם רשום שאני חיה, אז אני חיה. מה שאומר שהם צריכים לשלם, עד הסנט האחרון. אני ארוקן כל כיס גרמני, כדי שהם לא ישכחו, אני לא אתן להם לחיות עד שאני אמות". כך מסכמת שורדת השואה קלרה רייך את ה-"אני מאשים" שלה כלפי הנאצים, היטלר, גרמניה וגם אלוהים - זה שהוביל אותה אל התופת, וגם קילל אותה, לטענתה, בהתמודדות עם החיים שאחריה. כעסים אלה, שמתפרצים שנה אחר שנה בפגישתן הקבועה של קלרה ובתה הילדה עם היידי רומל, פקידת הקונסוליה הגרמנית, ניצבים במרכז ההצגה "רישיון לחיים" שמוצגת בתיאטרון הקאמרי בנימויו של רועי הורוביץ.

צילום: זיראר אלון

קונפליקט בין-אישי מבעבע. "רישיון לחיים"

"רישיון לחיים", מחזהו החדש של המחזאי היהודי-אוסטרלי רון אלישע (עיבוד ונוסח עברי של נאוה סמל), לוקח כסיפור מסגרת את נושא אישורי החיים שניצולי שואה נדרשים לספק אחת לשנה על מנת להמשיך לקבל מממשלת גרמניה את שילומי ה-"רנטה" להם הם זכאים. מתוך הפרוצדורה הביורוקרטית נחשפת דרמה אנושית מורכבת שבבסיסה היחסים הטעונים (לעד, כנראה) בין יהודים לגרמנים, הפצע שמסרב להגליד אצל בני הדור השני (משני "צידי" ההיסטוריה), וקשרי האהבה-שנאה-סלידה-חמלה בין אימהות לבנותיהן. על כל אלה מרחפים סודות מהעבר - פרטים ביוגרפיים או נרטיבים משפחתיים הקשורים ב-"סיפור השואה" של ההורים שהוסתרו או שונו, וכתוצאה מכך עיצבו דינמיקה שברירית של יחסים שבנויים על זהויות בדויות וחצאי אמיתות, וחיים שמתקיימים במתח שבין מה שסופר למה שאכן קרה.

הקונפליקט הבין-אישי המבעבע הוא הכוח המניע של המחזה וההצגה, ומבחינה זו גישת הבימוי הצנועה בה נקט הורוביץ מיטיבה עם הדרמה ונותנת לה את מרכז הבמה. לכך תורם גם הליהוק: **מרים זוהר** מרשימה בתפקיד קלרה, שנסיבות חייה הפכו אותה לאישה נוקשה ומרירה שבחרת לשרוד מתוך פרינציפ ובעזרת הרבה הומור שחור ("מכנים אותי הרייך הרביעי כי אני בת המשפחה היחידה שנשארה לעמוד אחרי שהרייך השלישי נפל"); **שרה פון-שוורצה** נוגעת ללב עם דמותה המאופקת של היידי, שנאחזת בנהלי עבודה כמעין עוגן של סדר בתוך הכאוס (ההיסטורי והרגשי) בו היא נדרשת לטפל מתוקף תפקידה, וזולג ללא הרף לחייה האישיים ("לא אני רצחתי אותם ולא ההורים שלי. אני לא יכולה להחזיר את בני המשפחה שלך, אבל אני כן יכולה להציע לך פיצוי כספי מסוים"); **ואודיה קורן** משכנעת כהילדה כבויה, שקורסת רגשית תחת עול זיכרון התינוקת של אמה, הילדה גם כן, שנרצחה באכזריות על ידי הנאצים ("אף ילד בעולם לא יכול להתחרות עם תינוקת על כידון").

עיצוב התפאורה (אלכסנדרה נרדי) מסייע גם כן לבניית המהלך הדרמטי דרך חלוקת הבמה לשני מרחבי התרחשות עיקריים - ביתה של קלרה ומשרדי הקונסוליה הגרמנית - שהתנועה ביניהם, כמו לוח השנה שדפיו המתהפכים מצביעים על כל שנה שחלפה, מחזדים לא רק את המעגליות האפרורית של שגרת החיים אלא בעיקר את הנפיצות הרגשית של יום ההתייצבות לחתימה על אישור החיים. כך הופכים שולחן האוכל והשולחן המשרדי למעין "זירות מלחמה", שסביבן מתרחשים העימותים המקדימים לאירוע ורגעי ההתמודדות עם רסיסי האמת שנחשפים בהדרגה במהלכו ומשנים את חייהן של הדמויות (ראוי לציון במיוחד את קו העלילה המעניין והמפתיע אודות זהותו האמיתית של אביה של היידי, שלא מת בשל היותו קומוניסט כפי שתמיד סופר לה, אלא כפי שחושפת קלרה - "במחנה הצליח להשתדרג מטלאי ורוד של הומואים לטלאי אדום של אסיר פוליטי").

"רישיון לחיים" מיטיב לזקק ברגישות את קני המידה העצומים של השואה אל תוך דרמה אנושית אחת, קטנה ועדינה. הוא מעלה סוגיות חשובות ורלוונטיות עדיין אודות זיכרון, שכחה וסליחה, ומציף בצורה נוקבת שאלה טעונה שעליה מתעמתות קלרה והייד: האם "החיים שאחרי" הם קללה או ברכה? בסימה הנוגע ללב של ההצגה, כאשר הילדה והייד עומדות לצד קברה של קלרה, הייד נושאת הספד ונדמה כי היא מכוונת אותו גם אלינו - כדי להזכיר כמו "קלרות" עדיין נמצאות בקרבנו.

צילום: זראר אלון

לזקק ברגישות. "רישיון לחיים"

רישיון לחיים - תיאטרון הקאמרי, בימוי: רועי הורוביץ 29.5

תגיות [אודיה קורן](#) [שרה פון שוורצה](#) [מרים זוהר](#) [עידית סוסליק](#)